

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมทางการบริหารในบริษัทมหาชน

จัดทำโดย นายสังวรณ์ ลิปะดพัถลภ

รหัส 590441

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมทางการบริหารในบริษัทมหาชน

ชื่อผู้เขียน นายสังวรณ ธิปคพัลลภ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดหลักนิติธรรมทางการบริหารในบริษัทมหาชน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหลักนิติธรรม กับแนวคิดการบริหารบริษัทมหาชน หลักนิติธรรมเป็นแนวคิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การบริหารทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศ ระดับหน่วยงานทั้งภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ ให้มีความเป็นธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทย

หลักนิติธรรมเป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาลหากหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึงความเป็นธรรม ความยุติธรรม ตามหลักนิติธรรมแล้ว มั่นใจได้ว่าจะทำให้กิจการบ้านเมืองพัฒนาเจริญก้าวหน้า และสังคมอยู่อย่างสงบสุขอย่างยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันการนำหลักนิติธรรมไปบริหารบริษัทมหาชนก็จะทำให้บริษัทมหาชนเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นธรรมในสังคมไทย และทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนเช่นกัน

คำสำคัญ หลักนิติธรรม, บริษัทมหาชน

---

¹ ข้อมูลแนะนำผู้เขียน เช่น วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ฯลฯ (TH SarabunPSK 12 pt.)

บทนำ

หลักนิติธรรม คือหลักพื้นฐานของกฎหมาย หรือหลักความเสมอภาคในการปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือการได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยความเสมอภาค หรือการสร้างความเป็นธรรมขึ้นในสังคม โดยการใช้กฎหมายเป็นหลัก หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการหรือแนวทางการปฏิบัติหน้าที่สำคัญของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็น รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น

การส่งเสริมหลักนิติธรรมในหน่วยงานภาคเอกชน หรือบริษัทมหาชนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการปฏิบัติตามกฎหมายในหน่วยงานภาคเอกชน และผู้เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริมนั้นขึ้นอยู่กับหน่วยงานจะมีกิจกรรมหรือแนวทางการส่งเสริมอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามการที่หน่วยงานภาคเอกชนนำเอาหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล ไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงาน จึงเป็นแนวทางการส่งเสริมความเป็นธรรมและความโปร่งใสให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน อีกทั้งนำไปสู่ความน่าเชื่อถือในกลุ่มผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหน่วยงาน พนักงาน ผู้ถือหุ้น หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของบรรษัทภิบาลที่ต่างก็มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารงานบริษัทมหาชนด้วยความโปร่งใส และเป็นธรรมเช่นกัน

หลักนิติธรรม

ความหมายและที่มาของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (Rule of Law) ในความหมายทางกฎหมาย หมายถึง ลักษณะที่ดีของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใดๆ ที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอุดมคติของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม²

คำว่าหลักนิติธรรมนั้น วงการกฎหมายไทยแปลมาจากคำว่า The Rule of Law ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในระบบกฎหมายอังกฤษ ในประเทศอังกฤษความคิดที่ว่ามนุษย์ไม่ควรต้องถูกปกครองโดยมนุษย์ แต่ควรจะต้องถูกปกครองโดยกฎหมายนั้น ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ 17 ในหนังสือชื่อ “The Common Wealth of Oceana” อันเป็นผลงานของ James Harrington ซึ่งเป็นผู้ที่นิยมระบอบสาธารณรัฐอย่างแน่วแน่ อย่างไรก็ตาม แม้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ คำว่า rule of law ก็เหมือนกับ

² คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ. หลักนิติธรรม The rule of law ความหมาย สำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม บริษัท พี เอส พรินต์ติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด 2557, หน้า 8

คำว่า Rechtsstaat ที่ยากจะหาคำจำกัดความหรือนิยามซึ่งยอมรับกันเป็นยุติได้ การทำความเข้าใจความหมายของ rule of law จึงควรต้องทำความเข้าใจจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของ อังกฤษซึ่งให้กำเนิดแนวความคิดนี้³

หลักนิติธรรม หากพิจารณาในฐานะแนวคิดของชาวตะวันตกนั้นก็จะมีรากเหง้ามาแต่ครั้งสมัยกรีกโบราณจากข้อถกเถียงสำคัญที่ว่า การปกครองที่ดีนั้นควรจะเป็นการปกครองด้วยสิ่งใดระหว่างกฎหมายที่ดีที่สุด กับ สัตบุรุษ (คนดี) โดยอริสโตเติล (Aristotle) ได้สรุปว่า กฎหมายเท่านั้นที่ควรจะเป็นผู้ปกครองสูงสุดในระบอบการเมือง⁴ และจากข้อสรุปของอริสโตเติลตรงนี้เอง ที่ได้พัฒนาไปสู่แนวคิดพื้นฐานสำคัญของรัฐสมัยใหม่ในอีกหลายพันปีถัดมาว่า การปกครองที่ดีนั้นควรจะต้องให้กฎหมายอยู่สูงสุด (supremacy of law) และทุกๆ คนต้องมีสถานะที่เสมอภาค และเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย กล่าวคือ แม้ตามหลักการของการแบ่งแยกอำนาจ ผู้ปกครองจะมีอำนาจอันชอบธรรมในการออกและบังคับใช้กฎหมาย แต่ตัวผู้ปกครอง หรือ รัฐเองก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่พวกเขาออก และบังคับใช้ด้วยเช่นเดียวกันกับพลเมืองคนอื่นๆ ในรัฐ เพื่อที่จะทำให้การเมืองนั้นวางอยู่บนรากฐานของกฎหมาย และรัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลที่จำกัด (limited government) โดยตัวกฎหมายเป็นสำคัญ⁵

หลักนิติธรรมนั้นเป็นแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ของพวกเอง โกลแซกซอน (อังกฤษ) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องด้วยสภาพบริบททางการเมืองที่มีการต่อสู้เพื่อเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพในอังกฤษ ในช่วงกลางศตวรรษที่ 17 จึงทำให้หลักนิติธรรมนั้นมีระดับของการอธิบายที่เริ่มต้นจากระดับตัวปัจเจก บุคคล (methodological individualism) กล่าวคือ มุ่งเน้นเรื่องการรับรองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลอันเป็นผลมาจากความสูงสุดของกฎหมายมากกว่าตัวรัฐ นั่นก็เพราะสิทธิเสรีภาพที่ไม่มีกฎหมายประกันนั้นก็ไม้อาจเรียกได้ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพ ในทางกลับกันกฎหมายหากไม่ประกันซึ่งเสรีภาพแล้ว พลเมืองในรัฐก็จะมีสภาพตกเป็นทาส หรือ เบี้ยล่างของผู้ปกครอง ซึ่งจะไม่สามารถทำให้คนทุกๆ คนในรัฐ ซึ่งรวมถึงตัวผู้ปกครองด้วยนั้นอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายได้อย่างแท้จริง เพียงแต่การประกันสิทธิ เสรีภาพ ของแนวคิดนิติธรรมนี้จะไม่มีการจัดระบบโครงสร้างผ่านการจัดวางลำดับชั้นของกฎหมายที่เคร่งครัด เพื่อจำกัดอำนาจรัฐเหมือนกับแนวคิดนิติรัฐ หากแต่กระทำผ่านจารีต ประเพณีที่ ยึดถือต่อๆ กันมาโดยมีเป้าประสงค์สำคัญในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ มากกว่าการพยายามจำกัดอำนาจรัฐด้วยการวาง โครงสร้าง และกลไกเชิงสถาบันทางการเมืองนั่นเอง

³ <http://www.enlightened-jurists.org/page/100/The-Rule-of-Law.html>

⁴ Aristotle (1995). Politics. Oxford: Oxford University Press. P 127.

⁵ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี <https://th.wikipedia.org/wiki/หลักนิติธรรม>

ความสำคัญของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมที่กล่าวถึงในข้างต้นนั้นไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดในเชิงทฤษฎี หรือ นามธรรมเท่านั้น แต่ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นครั้งแรกในสังคมไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในมาตรา 29 ที่ระบุว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมาย ตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่ กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย”

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ยังได้เขียนคำว่า “นิติธรรม” ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 วรรคสองว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” ซึ่งการบัญญัติดังกล่าวเป็นการเน้นให้เห็นว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองทั้งสามอำนาจ (ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ) รวมถึงองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นล้วน แล้วแต่ต้องกระทำกรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียม และเป็นธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

ดังนั้น หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของกฎหมายของประเทศ ซึ่งรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ จะต้องยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ นอกจากนี้หลักนิติธรรม ยังเป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี⁶

หลักนิติธรรมกับธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล⁷ หรืออาจเรียกได้ว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักธรรมรัฐ และบรรษัทภิบาล ฯลฯ” ซึ่งเรารู้จักกันในนาม “Good Governance” ที่หมายถึง การปกครองที่เป็นธรรม นั้น ไม่ใช่แนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่เป็นการสะสมความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมวลมนุษยชาติเป็นพันๆ ปี ซึ่งเป็นหลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสุข สามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีและพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน

⁶ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี <https://th.wikipedia.org/wiki/หลักนิติธรรม>

⁷ www.sci.ubu.ac.th/document/หลักธรรมาภิบาล.pdf

หลักธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการดังนี้

1. **หลักนิติธรรม** คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่กระทำกันตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล

2. **หลักคุณธรรม** คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. **หลักความโปร่งใส** คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยมูลค่าข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

4. **หลักความมีส่วนร่วม** คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และขจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

5. **หลักความรับผิดชอบ** ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

6. **หลักความคุ้มค่า** ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมาย ไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม

หลักธรรมาภิบาล คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน จะเห็นว่าหลักนิติธรรม เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี อย่างไรก็ตามหลักนิติธรรม นอกจากจะมีความสำคัญต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีแล้ว ยังเป็นหลักการสำคัญที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของไทย ดังนั้นการนำเอาหลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารบริษัทมหาชนจึงมีความสำคัญเช่นกัน

หลักนิติธรรมในบริบทมหาชน

หลักบรรษัทภิบาลในบริบทมหาชน

หลักนิติธรรมมิใช่หลักที่จะใช้กับรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น หากแต่สามารถนำมาใช้กับภาคเอกชน โดยเฉพาะในวงการธุรกิจภาคเอกชนได้ด้วย บุคคลสำคัญที่ชี้ให้เห็นบทบาทของการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในภาคเอกชนผู้หนึ่งคือสุลต่านอัซลัน ซาห์ (Sultan Azlar Shah) อดีตประธานศาลสูงสุดของมาเลเซีย และต่อมาได้รับเลือกเป็นสุลต่านของรัฐ และสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียในสมัยหนึ่ง สุลต่านอัซลัน ซาห์เป็นนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงมาก ได้ตรัสอธิบายไว้ในปาฐกถาครั้งหนึ่งเมื่อยังเป็นประธานศาลสูงสุดว่าในอดีตหลักนิติธรรมมุ่งจะจำกัดอำนาจทางการเมืองหรืออำนาจรัฐเพื่อให้ผู้ปกครองยอมอยู่ภายใต้กฎหมาย ไม่ใช่ใช้อำนาจตามความพอใจ แต่ขอบเขตเพียงเท่านี้ น่าจะแคบไปในสังคมปัจจุบันซึ่งอำนาจรัฐอาจถูกใช้โดยองค์กรเอกชนก็ได้ ในประเทศไทยเองสภาพนายความ แพทย์สภา เนติบัณฑิตยสภา สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนก็ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจแทนรัฐในการออกใบอนุญาตหรือใบรับรองบางอย่างแทนรัฐเช่นกัน สุลต่านอัซลัน ซาห์ อธิบายด้วยว่าประชาชนและองค์กรเอกชนเองก็มีอำนาจหน้าที่ของตนต่อรัฐและเพื่อนร่วมชาติในการช่วยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ไม่เอาโรคเอาเปรียบส่วนรวม ไม่ละเมิดประโยชน์สาธารณะ ไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย จึงควรขยายความให้กว้างออกไปว่า “หลักนิติธรรม” เรียกร้องให้ประชาชนเคารพกฎหมายและยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายด้วย (the people should obey the law and be ruled by it)

การนำ “หลักนิติธรรม” มาใช้ในภาคเอกชนภายใต้หลักบรรษัทภิบาล และหลักการเคารพกฎหมายโดยราษฎรประกอบด้วยสาระดังนี้⁸

1). การปฏิบัติตามกฎหมาย หัวใจของหลักนิติธรรมคือการเคารพกฎหมายซึ่งในระบบกฎหมายอังกฤษเรียกว่า Respect to Law ตามหลักธรรมาภิบาล การเคารพกฎหมายก็เป็นสาระแรกสุด และเมื่อหลักนี้นำไปใช้ในภาคเอกชนจนกลายเป็นหลักบรรษัทภิบาลหรือธรรมาภิบาลภาคเอกชนจึงหมายถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎกติกาตลาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ทางการบ้านเมืองหรือวงการธุรกิจนั้น ๆ กำหนดขึ้น หรือองค์กรภาคเอกชนกำหนดขึ้นใช้เองเป็นการภายในด้วย ในจำนวนนี้จึงมีทั้งกฎหมายภาษีอากร กฎหมายแรงงาน กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนั้น ๆ ประเพณีทางการค้า เช่น ประเพณีของธนาคารพาณิชย์ประเพณีเกี่ยวกับการรักษาความลับของลูกค้า และระเบียบข้อบังคับที่องค์กรกำหนดขึ้นเอง เช่นระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกาย ระเบียบเกี่ยวกับวันลา ระเบียบในการจัดหา จัดซื้อ จัดจ้าง ระเบียบเกี่ยวกับค่าจ้าง ระเบียบเกี่ยวกับสวัสดิการ ซึ่งผู้บังคับบัญชา

⁸ วิสิฐ ญาณภีร์ดี และคณะ, 2557. รายงานการวิจัยเรื่อง บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. หน้า 87-90.

จะต้องไม่ลำเอียง ออกติ หรือสร้างมาตรฐานที่แตกต่างกันในบรรดาผู้ปฏิบัติงาน และต้องไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจและปราศจากเหตุผลอันสมควร ตลอดจนการไม่ละเมิดกฎหมายที่มีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเสียเอง ข้าราชการที่ครูทำอนาจารหรือล่วงละเมิดทางเพศต่อศิษย์ การที่เอกชนทำลายสิ่งแวดล้อม ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เช่น ลักลอบถ่ายภาพส่วนตัว หรือนำภาพและข่าวดังกล่าวไปเผยแพร่โดยอาศัยเทคโนโลยียุคใหม่ การหมิ่นประมาทโดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ การประท้วงโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรและก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น เช่น ปิดถนน ส่งเสียงอื้ออึง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ล้วนเป็นการละเมิดหลักนิติธรรมโดยภาคเอกชนได้ทั้งสิ้น

2. การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำผิดกฎหมาย แม้การละเมิดหลักนิติธรรมจะเป็นเรื่องการกระทำของภาครัฐ แต่บ่อยครั้งที่ภาคประชาชนหรือธุรกิจเอกชนเป็นฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยเช่น การร่วมในการซื้อราษฎร์บังหลวง การให้สินบน ขอร้อง หรือจ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นฝ่ายทำผิดกฎหมาย เช่น การออกแบบ ออกใบอนุญาตโดยผิดกฎหมาย ดัดสินบนในการสอบบัญชีคำนวณภาษี หรือให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเพื่อกดดันแก่งัดคู่แข่งทางการค้า ฝ่ายตรงข้ามหรือเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจของตน

3. การเป็นหูเป็นตาให้แก่รัฐ หลักนิติธรรมในภาคเอกชนรวมถึงการเป็นหูเป็นตาให้แก่รัฐด้วย หากเห็นว่าการละเมิดกฎหมายก็ควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าดำเนินการ เช่น พบเห็นการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าสิ่งผิดกฎหมาย โดยเลือกใช้วิธีตามสมควรซึ่งอาจต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของคนด้วย มิใช่จะทำตนเป็นคนประเภท “รูระไม่ไซ้” นอกจากนี้ การเป็นพยานให้รัฐก็เป็นบทบาทสำคัญของภาคเอกชนในการส่งเสริมหลักนิติธรรมเช่นกัน เรื่องนี้เราจะได้อินข่าวพลเมืองดีหรือพลเมืองอาสาที่ช่วยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและปฏิบัติหน้าที่สมกับความเป็นพลเมืองดีอยู่เสมอตามสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น คนขับรถรับจ้างสาธารณะที่นำของตกหล่นหรือทรัพย์สินมีค่าที่ ผู้โดยสารลืมทิ้งไว้ไปมอบแก่ทางการเพื่อติดตามหาเจ้าของ การติดตามผู้กระทำผิดจนทราบเบาะแสแล้วเข้าแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเป็นพยานให้รัฐจนบางครั้งพลเมืองดีอาจถูกทำร้ายเสียเองเช่น นักแสดงคนหนึ่งของไทยเคยตกเป็นข่าวเมื่อหลายปีมาแล้วที่ประสบอุบัติเหตุรถชนกันกลางทางจึงจอดรถลงไปช่วยเหลือ แต่ก็ถูกรถอีกคันวิ่งมาด้วยความเร็วสูงพุ่งเข้าชนจนนักแสดงผู้นั้นพิการจนถึงบัดนี้

หลักนิติธรรมในภาคเอกชนมีความหมายรวมถึงกฎกติกาและระเบียบแบบแผนภายในองค์กรเอกชน ตลอดจนประเพณีปฏิบัติในทางธุรกิจนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น การที่องค์กรภาคเอกชนใช้กฎระเบียบโดยเลือกปฏิบัติ หรือไม่เป็นธรรมก็เป็นทางหนึ่งที่แสดงถึงการละเมิดหลักนิติธรรมในภาคเอกชน เพียงแต่โดยทั่วไปอาจเรียกว่าเป็นการละเมิดหลักบรรษัทภิบาล กฎหมายแรงงาน หรือกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนั้น ๆ แต่ก็ควรเข้าใจว่าอยู่บนพื้นฐานใกล้เคียงกันกับหลักนิติธรรมในภาครัฐนั่นเอง

การบริหารบริษัทมหาชนตามหลักนิติธรรม

การนำหลักนิติธรรมมาใช้กับภาคเอกชนนั้น เป็นไปตามหลักบรรษัทภิบาล ซึ่งภาคเอกชนให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการพัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวบริษัทเองและผู้เกี่ยวข้อง ในที่นี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ดังนี้

1) บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน)

บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้กล่าวถึงการบริหารตามหลักนิติธรรมไว้ในคู่มือจริยธรรมธุรกิจและข้อพึงปฏิบัติในการทำงานไว้ดังนี้⁹

ซี พี ออลล์ ยึดถือหลักนิติธรรมในการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและพนักงานที่จะต้องรู้ระเบียบข้อบังคับของบริษัท กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมายที่จะประกาศใช้ในอนาคตซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารงานและการทำงานของตน

ผู้บริหารและพนักงานต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ในกฎระเบียบที่ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานของทางราชการ ทั้งที่มีผลใช้บังคับแล้ว และที่จะมีผลใช้บังคับในอนาคตอันใกล้

ผู้บริหารและพนักงานต้องไม่แสวงหาความลับทางการค้าของกลุ่ม หรือข้อมูลจำเพาะของกลุ่ม โดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การขโมย การจารกรรม หรือการละเมิดข้อตกลงที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลของกลุ่ม ไม่ว่าจะได้จากลูกค้าหรือบุคคลอื่น

ผู้บริหารและพนักงานต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของ ซี พี ออลล์ และระเบียบข้อบังคับในการทำงานของซี พี ออลล์ อย่างเคร่งครัด อีกทั้งหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในการดำเนินธุรกิจของซี พี ออลล์

ผู้บริหารและพนักงานต้องไม่ฝ่าฝืน หลีกเลี่ยง ขัดขืน หรือเพิกเฉยต่อข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่ง ของ ซี พี ออลล์ รวมทั้งคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา

ผู้บริหารหรือพนักงานต้อง ไม่ผลิต หรือมีสิ่งผิดกฎหมายไว้ครอบครอง ไม่ว่าเพื่อการใช้เอง เพื่อการจำหน่าย หรือเพื่อบุคคลอื่นใด

ผู้บริหารและพนักงานต้องใช้ระบบการสื่อสาร และระบบคอมพิวเตอร์ด้วยความรับผิดชอบ และต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก การทำให้ผู้อื่นเสียหาย การทำลายขวัญ หรือส่งเสริมให้เกิดความไม่เป็นมิตร ในสถานที่ทำงาน

⁹ บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน), 2551, จริยธรรมธุรกิจและข้อพึงปฏิบัติในการทำงาน.

ผู้บริหารและพนักงานต้องไม่ใช่ระบบสื่อสารและระบบคอมพิวเตอร์ในกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อนโยบายของ ซี พี ออลล์ และไม่ใช้อินเตอร์เน็ตหรือบริการที่คล้ายคลึงกันในทางที่จะทำให้เกิดความเสียหาย อับอาย ขาดความเชื่อถือ หรือเสียชื่อเสียง

ผู้บริหารและพนักงานต้องปฏิบัติตามประกาศของบริษัท ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างเคร่งครัด

นอกเหนือจากการยึดหลักนิติธรรมในการบริหารจัดการธุรกิจแล้ว บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ยังได้ยึดหลักความยุติธรรมและควมมีคุณธรรม ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต ความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อผลของการปฏิบัติหน้าที่ และความมีวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางการบริหารธุรกิจ

2) บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) SCG

เอสซีจีดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อ โปร่งใส และเป็นธรรมโดยยึดมั่นในอุดมการณ์ ซึ่งได้ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ภายใต้กรอบของจรรยาบรรณเอสซีจี และบนพื้นฐานแห่งประโยชน์สุขอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีกรรมการบริษัทเป็นแบบอย่างที่ดี ในการปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาล และจรรยาบรรณเอสซีจี¹⁰

นโยบายบรรษัทภิบาลของ เอสซีจี เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการดำเนินธุรกิจ โดยมีคณะกรรมการบรรษัทภิบาล และสรรหาทำหน้าที่กำกับดูแล ด้านบรรษัทภิบาลของเอสซีจี ทั้งการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติ ติดตามดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริษัท และคณะกรรมการเอสซีจี ให้เป็นไปตามนโยบายบรรษัทภิบาลเอสซีจี รวมถึงประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายบรรษัทภิบาลเอสซีจี ตลอดจนพิจารณาทบทวนแนวปฏิบัติ ให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติทางด้านบรรษัท ภิบาล ทั้งในระดับประเทศ และระดับสากลเป็นประจำทุกปี โดยให้เรื่องบรรษัทภิบาลเป็นวาระหลัก วาระหนึ่งในการประชุมคณะกรรมการบริษัท

เอสซีจีมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรให้เป็นแบบอย่างทางด้านบรรษัทภิบาล โดยได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของเอสซีจี ด้วยเชื่อมั่นว่าหลักบรรษัทภิบาลเอสซีจีจะเป็นระบบบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรม โปร่งใส สามารถสร้างผลตอบแทน และเพิ่มมูลค่าระยะยาวให้กับผู้ถือหุ้น รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย และสนับสนุน ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ของบริษัทให้เติบโตอย่างยั่งยืน

นโยบายและแนวปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียของ SCG

เอสซีจียึดมั่นในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยเฉพาะในทุกชุมชนที่เอสซีจีเข้าไปดำเนินธุรกิจด้วยการเคารพสิทธิและปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างเป็นธรรม รับฟังความคิดเห็นหรือ

¹⁰ http://www.scg.co.th/th/01corporate_profile/07_corporate_governance.html

ความกังวล รวมทั้งสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสีย ส่งเสริมความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเรื่อง ทั้งผู้มีส่วนได้เสียให้ความสนใจ รวมทั้งร่วมพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เอสซีจีสามารถดำเนิน ธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เอสซีจีได้จัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเป็น 12 กลุ่ม และมีแนวทางการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ สรุปได้ดังนี้¹¹

1) ผู้ถือหุ้น เอสซีจีมีนโยบายในการปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเป็นธรรม และคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถือหุ้น เช่น สิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายและข้อบังคับบริษัท สิทธิในการเข้าประชุมผู้ถือหุ้นและออกเสียงลงคะแนน สิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมถึงสิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังได้ให้สิทธิผู้ถือหุ้นในการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของบริษัทในฐานะเจ้าของบริษัทผ่านกรรมการอิสระ โดยทุกๆ ข้อคิดเห็นจะได้รับการรวบรวมเพื่อเสนอให้คณะกรรมการบริษัทพิจารณา

2) พนักงาน เอสซีจีให้ความสำคัญกับพนักงาน โดยถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่า และมุ่งมั่นที่จะให้พนักงานทุกคนมีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในองค์กร อีกทั้งยังสนับสนุนและเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งพัฒนาความรู้และเสริมศักยภาพของพนักงานให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติงานทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อพนักงานและลูกจ้างอย่างเป็นธรรม ดูแลรักษาสุขภาพ ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงมีการพิจารณาค่าตอบแทนของพนักงานให้เหมาะสม

3) ลูกค้า เอสซีจีมีความมุ่งมั่นที่จะให้ผู้ซื้อสินค้าและบริการได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งด้านคุณภาพและราคา ตลอดจนมุ่งพัฒนาและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ยั่งยืน รวมทั้งจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา และรับข้อร้องเรียน เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจมากที่สุดในสินค้าและบริการของเอสซีจี

4) คู่ค้า เอสซีจีปฏิบัติตามกรอบการแข่งขันทางการค้าที่สุจริต โดยยึดถือการปฏิบัติตามสัญญา จรรยาบรรณเอสซีจี และคำมั่นที่ให้ไว้กับคู่ค้าอย่างเคร่งครัด

5) คู่ธุรกิจ เอสซีจีมีนโยบายในการดูแลคู่ธุรกิจทั้งในเรื่องสภาพแวดล้อม ความปลอดภัยในการทำงาน และผลตอบแทนที่จะได้รับ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถและพัฒนาความรู้ทั้งในงานและนอกงานของคู่ธุรกิจให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6) ผู้ร่วมลงทุน เอสซีจีเคารพซึ่งสิทธิของผู้ร่วมลงทุนและปฏิบัติต่อผู้ร่วมลงทุนทุกรายอย่างเป็นธรรมรวมทั้งให้ความร่วมมืออย่างดีกับผู้ร่วมลงทุน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของกิจการร่วมลงทุนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกิจการร่วมลงทุน

¹¹ คู่มือบรรษัทภิบาลเอสซีจี, 2557. หน้า 18

7) **เจ้าหน้าที่** เอสซีจีได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการกู้ยืมเงินตามข้อตกลง และหน้าที่ที่พึงมีต่อเจ้าหน้าที่ เช่นเจ้าหน้าที่ทางธุรกิจ และเจ้าหน้าที่ทางการเงิน เป็นต้น นอกจากนี้บริษัทยังจัดให้มีโครงการต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ อาทิ กิจกรรมหุ้นกู้สัมพันธ์

8) **ชุมชน** เอสซีจีดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและถ่อมมั่นในอุดมการณ์การดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม โดยมุ่งสนับสนุนกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างประโยชน์สุขของชุมชนและสังคมที่เอสซีจีเข้าไปดำเนินธุรกิจทั้งในประเทศไทยและอาเซียน ทั้งด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กีฬา และศิลปะ รวมทั้งการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย

9) **หน่วยงานราชการ** เอสซีจีให้ความสำคัญกับหน่วยงานราชการในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย โดยได้กำหนดแนวปฏิบัติในการทำธุรกรรมกับรัฐไว้ในจรรยาบรรณเอสซีจีและนโยบายต่อต้านคอร์รัปชัน เพื่อให้พนักงานดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ทั้งทางด้านวิชาการและการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

10) **สื่อมวลชน** เอสซีจีให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน เพื่อให้สามารถสื่อสารต่อไปยังสาธารณชนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน อาทิ กิจกรรมเยี่ยมชมกิจการและโรงงาน การทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

11) **คู่แข่ง** เอสซีจีปฏิบัติตามกรอบการแข่งขันทางการค้าที่สุจริตโดยยึดมั่นในการดำเนินธุรกิจด้วยความเป็นธรรมภายใต้กรอบของกฎหมายและจรรยาบรรณเอสซีจี

12) **ภาคประชาสังคม นักวิชาการ ผู้นำความคิด** เอสซีจีดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม โดยเปิดเผยข้อมูลการดำเนินธุรกิจที่ครบถ้วน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการประสานความร่วมมือ เพื่อการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนเคียงคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนและสังคม

จากการที่บริษัทมหาชน ได้นำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งออกมาในรูปของการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หรือ บรรษัทภิบาล ซึ่งตามความหมายของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ ระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่าง คณะกรรมการฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่ความเจริญเติบโต และเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่น หรือในความหมายทั่วไปคือการบริหารจัดการให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทมหาชน ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปลักษณะการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการได้ดังนี้

1) **การส่งเสริมความเป็นธรรม** การที่บริษัทมหาชนได้บริหารงานโดยใช้หลักนิติธรรมตามหลักการของบรรษัทภิบาลนั้น ก็เท่ากับว่าได้ส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในบริษัท ในกลุ่มของผู้มี

ส่วนได้เสียต่าง ๆ หรือผู้เกี่ยวข้อง นับแต่ผู้บริหาร พนักงาน ผู้ถือหุ้น ลูกค้า คู่ค้า และผู้ร่วมทุน เป็นต้น โดยปรากฏอยู่ในคู่มือบรรษัทภิบาล หรือคู่มือจริยธรรมธุรกิจของบริษัท

2) การส่งเสริมความโปร่งใส การบริหารงานอย่างโปร่งใสเป็นความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น ผู้ร่วมทุน หรือแม้แต่พนักงานบริษัทก็ต้องการความโปร่งใส เนื่องจากความโปร่งใสจะทำให้ผู้ทำงาน ได้ทำงานอย่างเบาใจ ผู้ถือหุ้นมีความเชื่อถือในการบริหารงานของบริษัท ความโปร่งใสในการบริหารบริษัทมหาชน จะปรากฏออกมาในในรูปแบบของระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของบริษัทซึ่งผู้บริหารและพนักงานทุกคนในบริษัทจะต้องรับรู้รับทราบและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3) การปฏิบัติตามกฎหมาย บริษัทมหาชนที่นำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารงาน สิ่งสำคัญที่สุดคือการปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะเป็นหัวใจหลักของหลักนิติธรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบริษัทมหาชนมีหลายประการ เป็นต้นว่า กฎหมายแรงงาน กฎหมายภาษีอากร กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนั้น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประกอบธุรกิจของบริษัทมหาชนที่ต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องตามหลักนิติธรรมที่บริษัทยึดถือปฏิบัติ

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารงานบริษัทมหาชน เนื่องจากบริษัทมหาชนเปรียบเสมือนบ้านใหญ่ที่มีสมาชิกจำนวนมาก ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นทั้งการมีส่วนร่วมของพนักงานบริษัทซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนโดยตรง และการมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้นต่าง ๆ ที่เป็นเหมือนผู้ร่วมทุน การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานบริษัทมหาชน

5) การส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานอย่างสุจริต การทำงานด้วยความสุจริตเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดความซื่อสัตย์จึงเป็นพื้นฐานในการบริหารบริษัทมหาชนตามหลักนิติธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลักนิติธรรมเป็นหลักการสำคัญที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งบริษัทมหาชนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบริษัทมหาชนในรูปแบบของบรรษัทภิบาล การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารงานบริษัทมหาชนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานของบริษัทมหาชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาหลักนิติธรรมในภาคเอกชน ซึ่งการที่ภาคเอกชนพัฒนาหลักนิติธรรมจึงทำให้ประเทศชาติหรือสังคมโดยรวมมีความสุข และเกิดความเป็นธรรมในสังคมมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาหลักนิติธรรมในบริษัทมหาชน

การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารงานบริษัทมหาชน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้เกี่ยวข้อง บริษัทมหาชนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างหลักนิติธรรมภาครัฐและหลักนิติธรรมภาคเอกชนซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมขึ้นในสังคม โดยการไม่สนับสนุนส่งเสริมการประพฤติทุจริต หรือประพฤตินิষอบของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในทุกกรณี เมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร พนักงาน ของบริษัทมหาชน ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักนิติธรรมแล้ว และได้ถือปฏิบัติ ความถูกต้องชอบธรรมจะเกิดขึ้นในสังคมได้

2) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่บุคลากร การประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมของผู้บริหารและพนักงานของบริษัทมหาชนก็มีความสำคัญต่อการบริหารตามหลักนิติธรรม เพราะการมีคุณธรรมและจริยธรรมเบื้องต้น เช่น ความซื่อสัตย์ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการบริหารตามหลักนิติธรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์

3) การเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน การคอร์รัปชันถือเป็นปัญหาสำคัญของการบริหารประเทศชาติของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การที่บริษัทมหาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน จึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างมาก ดังนั้นบริษัทมหาชนต้องทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจะสะท้อนถึงการบริหารงานตามหลักนิติธรรมของบริษัทอีกด้วย

4) การส่งเสริมจิตอาสาในบริษัท การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความเอื้ออาทร แม้มไม่ใช่หน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของตนในการจะช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน และอำนวยความสะดวกต่อลูกค้า เพราะลักษณะนิสัยและทัศนคติเช่นนี้จะมีผลต่อการเป็นพลเมืองดีของสังคมในอันที่จะปฏิบัติตามกฎหมายต่อไป ซึ่งเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม

5) การส่งเสริมการปฏิบัติตามระเบียบของบริษัท การปฏิบัติตามระเบียบของบริษัทเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ดังนั้น บริษัทมหาชนต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงานของบริษัทปฏิบัติตามระเบียบของบริษัท ซึ่งจะทำให้เกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎหมายส่วนรวมต่อไป

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2557. หลักนิติธรรม **The rule of law**

ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม, กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี เอส
พรีนติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน), 2557. คู่มือบริษัทภิบาลเอสซีจี. [online], Available:

www.scg.co.th/ [2016, Aug 15].

บริษัท ซี พี ออลล์ จำกัด (มหาชน), 2551, จริยธรรมธุรกิจและข้อพึงปฏิบัติในการทำงาน. [online],

Available: www.cpall.co.th/ [2016, Aug 15].

วิสิฐ ญาณภีร์ และคณะ, 2557. รายงานการวิจัยเรื่อง บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงยุติธรรม.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ความหมายของหลักนิติธรรม [online], Available: [https://th.wikipedia.org/
wiki/หลักนิติธรรม](https://th.wikipedia.org/wiki/หลักนิติธรรม) [2016, Aug 15].

Aristotle ,1995. **Politics**. Oxford: Oxford University Press.